

Datum
2020-04-20
Vår referens
Fredrik Elg
Enhetschef, Rörelsernas museum
fredrik.elg@malmo.se
0704-34 48 51

Tjänsteskrivelse

KN-2020-135Rörelsernas Museum - förslag på utformning av permanent verksamhet (uppdrag, organisation samt finansiering)

Sammanfattning

Ärendet avser förslag till permanent verksamhet för Rörelsernas museum i enlighet med villkoren för statens bidrag och redovisas till Kulturdepartementet senast 7 maj 2020.

Förslag till beslut

Kulturförvaltningen föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner redovisningen av förslag till permanent verksamhet för Rörelsernas Museum i enlighet med vad som framgår av ärendet.

Beslutsunderlag

- G-Tjänsteskrivelse - Rörelsernas museum – Förslag till permanent verksamhet
- Förslag_till_permanent_verksamhet

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Förslag till fullskalig, permanent verksamhet på Rörelsernas museum

Bakgrund

Kommunstyrelsen (KS) i Malmö framförde hösten 2015 en idé till demokrati- och kulturminister Alice Bah Kuhnke och kulturdepartementet om att etablera ett demokrati- och migrationsmuseum med nationellt uppdrag och placering i Malmö. Kommunstyrelsen argumenterade bland annat för alla människors rätt till sin historia och menade att ett sådant museum bör inbegripa ett arkiv- och forskningscenter som tillhandahåller modern och adekvat forskning kring demokrati, folkrörelser och migration. Detta ledde till att Malmö stad, genom en särskilt sammansatt grupp med placering inom kulturförvaltningen fick i uppdrag att genomföra en förstudie för att undersöka förutsättningarna för att etablera ett demokrati- och migrationsmuseum med nationellt ansvar, i Malmö. Denna förstudie ledde till en rapport om Rörelsernas museum, som presenterades för dåvarande kulturministern våren 2017 och regeringen avsatte samma år medel i kulturbudgeten för en initial testverksamhet samtidigt med

fortsatt utredning. Testverksamheten är nu etablerad i en för ändamålet inrättad lokal i centrala Malmö och verksamhet pågår där som en del av den fortsatta utredningen, i bred dialog med civilsamhällets organisationer, forskare, institut och kulturinstitutioner lokalt, nationellt och internationellt. Rörelsernas museum redovisar sin verksamhet till kulturdepartementet årligen 1 mars enligt statligt regleringsbrev, och processen följs av Malmö stads kommunstyrelse, som också är avsändare av rapporterna till regeringen.

I villkoren för statens bidrag för budgetåret 2020 har Rörelsernas museum fått i uppdrag att till regeringen ”lämna ett förslag på hur en permanent verksamhet kan utformas. I uppdraget ingår att lämna förslag om verksamhetens uppdrag och organisation samt en plan för verksamhetens finansiering och en beräkning av kostnaderna”. Uppdraget skall redovisas till regeringen (kulturdepartementet) 7 maj 2020.

Härmed överlämnas detta förslag till permanent verksamhet enligt regeringens uppdrag:

Förslag på uppdrag, vision och verksamhetsbeskrivning

Rörelsernas museum utgår från de civila rörelsernas perspektiv på – och verksamhet inom demokrati, migration och mänskliga rättigheter, samt belyser deras historiska framväxt och betydelse i det demokratiska samhället. Museet intresserar sig för människor och idéer i rörelse. Men, arbetet med Rörelsernas museum har sedan denna utredning inleddes varit en demokratisk process i sig. Från de allra första samtalen och den akademiska konferensen Museums in Times of Migration and Mobility: Process of Representation, Collaboration, Inclusion and Social change vid Malmö universitet under den research-period som resulterade i förstudierapporten om Rörelsernas museum har processen också haft en vidare funktion genom att bidra till ett demokratiskt samtal.

Uppbyggnaden av Rörelsernas museum är en inkluderande process som fångar upp samtidens uppfattningar om vad ett museum har varit historiskt, vad museer har för betydelse och utmaningar i samtiden, och vad ett museum kan vara eller bör vara i framtiden. Genom detta arbete har en metod vuxit fram för hur samtalet som form kan förbereda för att samla personliga erfarenheter, akademisk forskning, institutionella erfarenheter från museisektorn och historisk kunskap. Detta processinriktade arbete har inte bara ringat in och beskrivit ett behov av samverkan och visat på vikten av att alla människors har möjlighet att bidra med sina berättelser; att alla människor har sin del i det demokratiska samhället. Arbetet har också i sig byggt en modell för hur ett sådant arbete kan skapa en både bredare och djupare kunskap om museets kärnfrågor demokrati och migration, genom ett mänskliga rättigheter-perspektiv.

Att samtalet som form har fått driva processen och uppmärksammat vikten av att äga sin berättelse har lett fram till beslutet att Rörelsernas museum skall verka utifrån Muntlig Historia - eller *Oral History* - som internationellt erkänd metod för insamling av människors berättelser och som forskningsfält.

Följande förslag på uppdrags- och visionsformuleringar har tagits fram:

Uppdrag

Rörelsernas museum har i uppgift att i nära samverkan med civilsamhället, skapa en bredare förståelse för demokrati och migration, genom att utforska samarbetsformer och skapa rum för berättelser, konstnärliga uttryck och kunskapsproduktion.

Rörelsernas museum fullföljer sitt uppdrag genom att vara öppet för den bredd och det djup av röster, perspektiv och kunskap som samhället rymmer och skapar möjlighet för aktiv delaktighet i museets verksamhet såsom: insamling, dokumentation, forskning samt utställnings- och programverksamhet.

Genom lärande om demokrati, migration och mänskliga rättigheter då och nu; och genom aktivt deltagande i det demokratiska samhällets levande diskussioner, motiverar Rörelsernas museum människor till att ta del av den demokratiska processen och till att engagera sig i att driva frågor i det demokratiska samhället.

Vision

Rörelsernas museum stärker och breddar förståelsen av migration, demokrati, mänskliga rättigheter och människors inflytande i samhället genom att verka för allas rätt till sin egen historia. Museet erbjuder en plats där alla får höras, synas och inkluderas på lika villkor och söker aktivt upp dolda och glömda berättelser för att bredda den offentliga berättelsen och vår gemensamma historieskrivning.

Omfattning och kostnadsberäkning

Verksamhetsbeskrivning

I detta förslag beräknas ett medelstort museum i en fullskalig form, som är tänkt att vara så snabbfotat och tillgängligt som möjligt, med låga trösklar och rika möjligheter till samarbeten med såväl civila rörelser som akademien och med andra aktörer runt om i landet. Som den statliga museiutredningen är det "...av stort samhällsintresse att de gemensamt finansierade museerna når en bred och engagerad publik runt om i Sverige". Efter att Rörelsernas museums Arbetsrum nu har etablerats på Bergsgatan 20 i Malmö, blir nästa steg under 2021 att etablera ett Center för Muntlig historia och Deltagande Forskning, förkortat COHPR efter den engelska versionen av namnet: Centre for Oral History and Participatory Research. Här skapas ett forskningscenter med bibliotek och en laborativ miljö kring lärande om muntlig historia som metod och forskningsfält och här utarbetas metoder och redskap för människor att kunna bidra med sina berättelser kring ämnena demokrati, migration och mänskliga rättigheter. Ur detta skapas utställningar, programverksamhet och lärande. Centret blir museets nav; ett myllrande levande nav av människor och samtal och berättelser som gör den svenska historieskrivningen rikare, djupare och mer komplex.

Forskarsamhället i Sverige har behov av den infrastruktur som en verkstad för muntlig historia erbjuder, men också av den organiserande kraft som COHPR kommer att utgöra. Det finns inga forskningscentra för muntlig historia i Skandinavien, men de är vanliga på andra platser i världen. Att Rörelsernas museum ansluter till museipraktik med grunden i muntlig historia, svarar gentemot de idéer om människors rätt till sin egen historia som uttrycktes i det ursprungliga brev som Malmös kommunstyrelse skickade till dåvarande kulturministern 2015 och som utgör grunden i denna utredning och testverksamhet. Det svarar också mot de önskemål om att lyfta tidigare osedda berättelser och skapa en delaktig miljö som uttryckts i ett flertal av utredningens dialogsamtal. Samtidigt ansluter Rörelsernas museum både till svenska och internationella forskningsmiljöer kring demokrati, migration, civilt organiserande och muntlig historia som vetenskaplig diskurs.

Inledningsvis förbereds inte för större samlingar av föremål, istället inventeras verksamheter nationellt och internationellt där samlingar finns för inlån vid behov av historiska eller samtida

utställningsobjekt. Samverkan är en grund i museets profil och inriktning och därför planeras även fortsättningsvis en rik programverksamhet, där forskning möter civilsamhällets organisationer och andra intressenter för breda demokratiska samtal med stort djup i kunskap och erfarenheter.

Kostnadsberäkning

Verksamheten på Rörelsernas museum i Malmö beräknas i detta förslag till en ”fullskalig” museiverksamhet uppta en total yta på omkring 6 000 kvm i anspråk, med offentliga ytor såväl som personalytor inräknat. Verksamheten bygger främst på insamling av muntlig historia, som utgår från ett forskningscenter och ligger till grund för utställningar, bibliotek, programverksamhet etc. Kostnaderna för Rörelsernas museum i en fullskalig form har beräknats utifrån en verksamhet med ett forskningscenter för insamling av muntlig historia, två till tre utställningsrum, bibliotek omfattande programverksamhet, med särskilt fokus på barn och unga, flexibla samverkansytor samt nationella samarbetsprojekt. Med en personalstyrka på ca 25 personer och de prioriteringar som verksamheten gör enligt bilagt förslag, beräknas en årlig driftskostnad på ca 50 miljoner kronor. Se ekonomisk kalkyl i bilaga.

Huvudmannaskap och organisation

2018 beställde Rörelsernas museum en utredning av möjliga huvudmannaskap och finansieringsmodeller av Lunds universitet. Uppdraget var att utreda möjliga former av huvudmannaskap, ägandeskap och finansieringsmodeller för Rörelsernas museum, som kunde fungera utifrån svenska förhållanden och regelverk. Utredningen förespråkar en modell med flersektoriellt stakeholdership som lämpligast för Rörelsernas museum och resonerar kring olika alternativ utifrån Rörelsernas museums redan uppbyggda nätverk av intressenter – eller stakeholders. I utredningen betonas vikten av att säkra redan involverade intressenters delaktighet. Detta kan ske i ett statligt ägandeskap som egen myndighet, alternativt inom ramen för ett centralmuseum med statligt uppdrag och huvudsaklig finansiering genom statliga anslag. Det flersektoriella ägandeskapet blir, enligt rapporten mest utpräglat i en stiftelse- eller bolagsform med en styrelse. Modeller finns i t ex Nordiska museet och Västerbottens museum. Utredningen förslår att det åtagandet bli tydligare om Rörelsernas museum blir en egen myndighet eller ingår i en befintlig statlig museimyndighet. Det tydliggör även regionalt och kommunalt ansvar i förhållande till det nationellt övergripande. I ett sådant fall kan en struktur med rådgivande kommittéer och en styrelser vara lämplig.

Utifrån ovanstående sammanställning från Lunds universitet och fortsatta resonemang med intressenter och sakkunniga ser denna rapport i dagsläget att Rörelsernas museums huvudmannaskap kan få en permanent lösning i form av något av följande alternativ:

a.

Att Rörelsernas museum blir en egen myndighet, med sitt specifika uppdrag inom demokrati, migration och mänskliga rättigheter, som ett komplement till andra myndigheter under kulturdepartementet med liknande eller angränsande uppdrag. Som egen myndighet får Rörelsernas museum en hög grad av självständighet i sitt uppdrag, och det statliga åtagandet blir mycket tydligt. Myndighetsformen ger dock samtidigt en närhet till staten, som möjligen kan tolkas som motstridigt givet verksamhetens utveckling i nära samverkan med civilsamhällets oberoende organisationer. Därför bör museet vid en sådan lösning ledas av en styrelse med

sakkunniga och representanter för museets huvudintressenter. Även en rådgivande kommitté kan vara aktuell för att garantera att utvecklingen sker i linje med museets profil och att en dialogfunktion ingår, liksom under förstudie- och etableringsfaserna.

b.

Rörelsernas museum ingår i en befintlig statlig myndighet inom museisektorn, eller inom museets intresseområden som huvudman. Även om detta skulle vara en styrelsemyndighet, bör, liksom i ovanstående resonemang, en särskild rådgivande kommitté tillsättas. Detta skulle garantera att Rörelsernas museums intressenter har inflytande över verksamheten och att en dialogfunktion finns inbyggd i beslutsgången för att bibehålla inflytande såväl som upparbetat förtroende hos museets intressenter. Ett samgående med en befintlig museimyndighet skulle ge många synergieffekter för båda parter, i form av kunskapsutbyte och samarbeten kring projekt, samlingar och en tydlig organisationsstruktur.

c.

Stiftelseformen är en intressant lösning av ägandeskapet för Rörelsernas museum, med tanke på den delaktighetsprofil som museet har byggt upp. Stiftelseformen ligger kanske närmast rekommendationen i Lunds universitets utredning för Rörelsernas museum och ger möjligheter till ett flersektoriellt ägandeskap där inflytandet över museets utveckling inte endast baseras på parternas ekonomiska styrka och är därmed i linje med utvecklingsarbetet. För att en stiftelseform skall komma ifråga krävs dock att någon part ingår med ett stiftelsegrundande kapital i någon form men i skrivande stund har en sådan part, eller sådant kapital inte identifierats. Tänkbart är också att museet drivs av en befintlig stiftelse som arbetar inom Rörelsernas museums intresseområden.

Interim lösning

Rörelsernas museum, och dess verksamhet i Malmö bör lämpligen, interimt organiseras inom den statliga museisektorn eller liknande, under den fortsatta utrednings- och uppbyggnadsperioden. Förstudie- och testverksamheten delegerades att administreras inom Malmö Stads kulturförvaltning, och har nu rapporterats till Kulturdepartementet enligt uppdrag. Fortsatt verksamhetsutveckling bör lämpligen utgå från den upparbetade testverksamheten i Malmö, men snarast förläggas under statligt huvudmannaskap i någon, permanent eller interim, form.

Rörelsernas museum har arbetat fram en metod för att säkra att verksamheten i dess olika processer bygger på både bred delaktighet och akademisk kunskap, med muntlig historia som modell. Det är av vikt att Rörelsernas museum kan behålla, och utveckla sin unika verksamhetsmodell oavsett under vilket huvudmannaskap verksamheten organiseras.

Finansiering

Rörelsernas museum utvecklas i enlighet med uppdraget som ett statligt museum och förväntas därmed vila på en ekonomisk grund genom den statliga kulturbudgeten. För att verksamheten skall ha en långsiktig säkerhet och kontinuitet i forskning och upparbetade relationer krävs en god grundfinansiering. Malmö stad uppger att staden i rådande budgetläge inte ekonomiska möjligheter att gå in med finansiering men att man är beredd att föra en diskussion om

möjligheter att t ex upplåta tomt till en fullskalig museiverksamhet med grundfinansiering från staten. Ett regionalt stöd vore önskvärt eftersom ett statligt museum i Malmö har regional relevans. Externa medel söks till särskilda projekt genom gängse bidragsgivare som exempelvis Kulturrådet, Arvsfonden, Ungdomsstyrelsen, Postkodstiftelsen, SI m.fl. Rörelsernas museum, liksom övriga svenska museer får räkna med att få en del av sin finansiering genom sökta externa medel från olika fonder och stiftelser, samt de särskilda regionala och statliga utvecklingsmedel som finns inom kulturområdet samt museets intresseområden. I mindre skala har Rörelsernas museum börjat bygga upp olika former för extern projektfinansiering redan under uppbyggnads/testperioden. På sikt kan också sponsringsmöjligheter genom intresseorganisationer och näringsliv byggas upp. Rörelsernas museum budgeterar för tjänster särskilt dedikerade till ansökningar och samarbetsavtal, samt forskningssamordning, för att få långsiktighet i arbetet.

Lokalisering

De många dialoger som genomfördes i anslutning till förstudien för Rörelsernas museum pekade på att Malmö är en lämplig plats för ett sådant museum och testverksamheten har sedan dess etablerats. Dialogerna lyfte också vikten av att Rörelsernas museum lokaliseras centralt i staden. Den lokaliseringsstudie som gjordes i anslutning till förstudien lyfte fram tre områden i Malmö som särskilt intressanta för Rörelsernas museums verksamhet, nämligen: Folkets Park, Varvsstaden och Nyhamnen. Verksamheten skulle antingen kunna förläggas i en befintlig byggnad som ställs om för ändamålet eller i en nybyggnation. Ett uppdrag att genomföra en fördjupad lokaliseringsstudie efter att förslaget till permanent verksamhet beaktats är önskvärt. Se preliminär lokaliseringsstudie i förstudierapporten.

Fortsatt uppdrag

Rörelsernas museum föreslår att ett fortsatt uppdrag ges för att etablera Rörelsernas museum som en permanent, fullskalig verksamhet. Detta uppdrag föreslås i nästa skede inbegripa att:

1. Fortsatt utveckla programverksamhet och delaktighetsprocesser med civilsamhällets organisationer och akademien, enligt budgetäskande 2021.
2.
Snarast inleda insamling av muntlig historia enligt budgetäskande 2021, samt inrätta ett Center för Muntlig Historia (COPHR).
3.
Verksamheten övergår i statlig drift enligt ett av de ovanstående förslagen.
4.
Genomföra en fördjupad lokaliseringsstudie för att finna lämplig lokal för utökad/fullskalig verksamhet. Samlokaliseringslösningar är av särskilt intresse.
- 5
Utreda och föreslå optimala tillgänglighetslösningar för lokaler genom inkluderande design.

6.

Genomföra en förstudie för en första permanent utställning för Rörelsernas museum,

Ansvariga

Pernilla Conde Hellman Kulturdirektör